

4 ta' Dicembru, 1998

Imhallin:-

S.T.O. Joseph Sald Pullicino B.A. (Hons.), LL.D. - President
Onor. Carmel A. Agius B.A., LL.D.
Onor. Joseph D. Camilleri LL.D.

*Joseph Cassar Aveta *noe**

versus

Joseph Gatt *et*

Bejgh - Artikoli 1343, 1390, 1397 tal-Kodiċi Ċvill

Meta il-konsenja ma tkunx ta' kwalità mweghda, jew ma tkunx bhal kampjun li fuqu l-bejgh ikun sar, ix-xerrej jista' jaghzel: (1) jew li jirrifjuta l-haga u jitlob id-danni. (2) jew li jirrelewi l-haga bi prezz anqas fuq stima ta' perit. Minn imkien fil-ligi ma jirrizulta d-dritt li qed jippretendu l-appellanti li l-kompratur iżomm l-oġġett li ma jkunx skond il-kwalità miftehma jew bhall-kampjun u jesigi li dan jigi b'xi mod irrangat in parte mibdul jew sostitwit. Din hi disposizzjoni essenzjali għall-protezzjoni tal-kompratur kontra l-pretensjoni tal-venditur li, una volta jkun ikkonsinna oġġett mhux tal-kwalità miftehm jew mhux bhall-kampjun, jippretendi li l-kompratur kellu jzomm dak l-oġġett ikkonsenjat waqt li hu jipprova jirrangah jew jimmodifikah biex igibu jaqbel mal-kampjun jew mal-kwalità miftehma. Il-kompratur kellu d-dritt li jaghzel li jirrifjuta l-oġġett jew li jzommu bi prezz anqas. Din hi għazla miftuha lill-kompratur li l-appellanti għar-ragunijiet tagħhom, ma għamlux.

Il-Qorti ta' l-Appell wastet għall-konkluzjoni illi, filwaqt li kienet korretta s-sottomissjoni ta' l-appellanti illi kien legalment u proceduralment permess lilhom illi bhala kompraturi jopponu t-talba għall-hlas ta' l-attur nomine billi jeċepixxu li l-merkanzija konsenjata ma kinitx tal-kwalità pattwita, huma certament ma kinux korretti fl-insistenza tagħhom li jzommu l-mejda imma jibqghu jesigu li jridu hġlega għida u li ma jhallux il-bilané dovut qabel ma jsir dan. Din l-opzjoni ma kinitx miftuha għall-kompratur.

Il-Qorti:-

Is-soċjetà attriċi pproċediet b'dan l-att taé-ċiltazzjoni kontra l-konvenuti għall-kundanna għall-hlas ta' somma rappreżentanti bilané ta' ammont akbar prezz ta' mejda lilhom mibjugha u kkonsenjata;

“L-attur *nomine* wara li ppremetta:

Illi l-konvenuti xtraw għamara minghand is-soċjetà attriċi C. Fino & Sons Limited, liema mobilja għet lilhom debitament ikkonsenjata;

U illi fuq dina l-għamara l-konvenuti għad baqgħalhom iħallsu lill-attur *nomine* l-bilanċ ta' hames mija u disghin lira Maltija (Lm590) kif jidher mill-*statements* uniti maċ-ċitazzjoni u mmarkati dok. A u B;

U illi l-istanti *nomine* interpella l-konvenuti inutilment biex iħallsu l-istess bilanċ minnhom dovut;

Talab għalhekk li l-konvenuti jgħidu għaliex ma għandhiex din il-Qorti għar-raġunijiet premissi:

Tikkundannahom iħallsu lill-attur *nomine* s-somma ta' Lm590 bilanċ ta' somma akbar rapreżentanti prezz ta' għamara lilhom mibjugħ u kkonsenjata kif fuq ingħad:

Bl-ispejjeż kompriżi dawk ta' l-ittri interpellatorji ta' l-4 ta' Ġunju, 1993, u l-24' ta' Ġunju, 1994, ta' l-ittra uffieċjali tal-25 ta' April, 1994, u bl-imghax legali mis-7 ta' Jannar, 1993, data tal-konsenja ta' l-għamara u wkoll bl-ispejjeż tal-mandat ta' sekwestru kawtelatorju ppreżentat kontestwalment maċ-ċitazzjoni kontra l-konvenuti li ġew ingunti biex jidhru personalment għas-subizzjoni”;

Il-konvenuti eċċepew illi l-kawża kienet intempestiva billi l-atturi *nomine* kienu għadhom ma kkonsenjaws l-għamara kollha tal-kwalità pattwita bejn il-partijiet skond il-ftehim u l-ammont mitlub sa dakinhar ma kienx għalhekk dovut kif lanqas

kien dovut ebda lmghax kif reklamat mill-atturi *nomine*;

B'sentenza ta' l-10 ta' Novembru, 1993, il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili ddeċidiet il-kawża billi:

“Fl-ewwel lok tichad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti u biffi fit-tieni lok tilqa' t-talbiet attriċi u tikkundanna lill-konvenuti jhallsu lill-attur *nomine* s-somma ta' hames mija u disghin lira (Lm590) bilanċ ta' somma akbar prezz ta' ghamara lilhom mibjugha u kkonsenjata u dana bl-imghaxijiet kollha legali li se mai ghandhom jibdew jiddekorru mid-data tan-notifika ta' l-ittra uffieċjali ndikata fiċ-ċittazzjoni jew min-notifika ta' din iċ-ċittazzjoni u mhux mid-data tal-konsenja;

Spejjeż kontra l-konvenuti”;

L-Ewwel Qorti hekk immotivat is-sentenza taghha:

“L-attur *nomine* qed jitlob li l-konvenuti jigu kkundannati jhallsuh is-somma ta' Lm590 bilanċ ta' somma akbar, prezz ta' ghamara lilhom mibjugha u kkonsenjata. In effetti jirrizulta illi l-konvenuti xtraw minghand l-attur *nomine* kwantita ta' ghamara u ma kien hemm ebda kwistjoni hlief dwar mejda bil-wieċ tal-hgieg li kienet tiswa Lm995. Jirrizulta illi l-konvenuti hallsu ghall-ghamar kollha li xtraw minghand is-soċjetà attriċi kif ukoll ghamlu pagament akkont ta' l-insemmi prezz tal-mejda, però qed jirrifjutaw li jhallsu l-bilanċ peress li qed jghidu li l-wieċ ta' l-istess mejda li huwa tal-hgieg fil xi difett. In vista ta' dan kollu ghalhekk din il-kwistjoni tirrigwarda l-insemmi bilanċ li ghad irid jithallas ghar-rigward tal-mejda msemmija;

Mill-provi prodotti jirrizulta illi l-mejda giet ikkonsenjata lill-konvenuti f'April ta' l-1993, u fil-hin tal-konsenja l-konvenuti mill-ewwel indunaw li l-wieċ tal-hgieg tal-mejda

kellu difett. Dwar dan id-difett il-konvenuta tghid li dan jikkonsisti f'zewġ girfiet. Minn provi oħra però, anke minn dak li qal il-konvenut zewġha, jirriżulta li d-difett kien jikkonsisti f'girfa waħda ta' xi pulzier;

Jirriżulta li l-konvenuti mill-ewwel ilmentaw mas-soċjetà attriċi dwar dan id-difett u di fatti l-istess soċjetà attriċi offriet lill-konvenuti li jew jagħzlu wiċċ tal-ħġieġ lehor jew inkella jieħdu lura l-mejda u ssir rifużjoni tad-depożitu jew tal-parti tal-prezz li kien għa thallas. Il-konvenuti però dan ma aċċettawhx u nsistew li s-soċjetà attriċi kelfha tibgħatilhom ħġieġa oħra għda u tajba. Il-konvenuti inoltre allegaw li l-ħġieġiet l-oħra li offrietilhom is-soċjetà attriċi kienu ikoll danneġġati. Din l-aħħar allegazzjoni però ma tirriżultax suffiċjentement ippruvata;

Jirriżulta ukoll li l-mejda bil-ħġieġa migrufa, oġoè kif ikkonsenjata għada għand il-konvenuti u jużawha bħala parti mill-ghamara tad-dar tagħhom. Ma jirriżultax li l-konvenuti hadu xi azzjoni għudizzjarja dwar id-difett fil-mejda. Huma lanqas ma ddepożitaw il-mejda taht l-awtorità tal-Qorti;

Il-konvenuti da parti tagħhom qed jeċċepixxu li din l-azzjoni hi ntempestiva billi l-attur *nomine* ma kkonsenjjax il-mejda skond il-kwalità pattwita u għalhekk l-ammont li qed jintalab għadu mhux dovut;

Il-Kodiċi Ċivili (artikolu 1393) jipprovdi li l-oġġett mibjugħ għandu jiġi kkonsenjat kif kien fil-hin tal-bejgħ. Skond il-provvedimenti ta' l-artikolu 1347 ta' l-istess Kodiċi Ċivili, però, li l-bejgħ tal-mejda in kwistjoni għandu jitqies li sar malli l-partijiet fteħmu dwar l-istess oġġett u dwar il-prezz tiegħu. Għalhekk il-proprjetà tal-mejda għaddiet għand il-konvenuti malli sar tali fteħim u mhux meta saret il-konsenja;

Malli l-konvenuti ndunaw li kien hemm id-difett in kwistjoni huma kellhom jew ai termini ta' l-artikolu 1390 jew ai termini ta' l-artikolu 1427 dejjem tal-Kodiċi Ċivili jew jirrifjutaw il-mejda u jirrexindu l-bejgh jew li jirċievu l-mejda u jitolbu riduzzjoni fil-prezz;

Jirrizulta, kif għa għe rrilevat, illi l-konvenuti ma hadu ebda azzjoni legali u lanqas ma ddepożitaw il-mejda l-Qorti. Huma għażlu li jzommu l-mejda u di piú li jużawha bhala parti mill-arredament ta' darhom;

In vista tal-premess, għalhekk, l-imsemmija eċċezzjonijiet tal-konvenuti ma jistghu qatt jiġu akkolti. Barra minn hekk, la darba l-konvenuti għażlu li jzommu l-mejda meta kienu jaflu bid-difett u ma hadu ebda azzjoni ġudizzjarja għar-rigward ta' l-istess difett, huma għalhekk għandhom iħallsu l-bilanċ kollu dovut. Peress li huma ma hadu ebda azzjoni ġudizzjarja, għandu jitqies li huma qed jirrifjutaw li jħallsu l-bilanċ in kwistjoni sempliċement fuq skuża jew pretest;

Inoltre jirrizulta li s-soċjetà attriċi da parti tagħha, offriet zewġ rimedji lill-konvenuti, però dawn irrifjutw l-alternattivi offerti minghajr ma tirrizulta raġuni valida għaliex għamtu hekk;

In vista tal-premess l-eċċezzjonijiet kif issollewati mill-konvenuti għandhom jiġu miċhuda filwaqt li t-talba attriċi għandha tiġi milqugħa *in toto*;

L-aggravji tal-konvenuti huma u baqghu impernjati fuq l-unika eċċezzjoni li huma taw għat-talbiet attriċi, dik ejoè ta' l-intempestività ta' l-azzjoni. Din l-eċċezzjoni hi bbażata fuq dawn il-fatti li l-appellanti jippretendu li jippruvaw sodisfaċentement quddiem l-Ewwel Qorti u ejoè li l-attur

nomine appellat kien: (1) ikkonsenja l-merkanzija parzjalment difettuża; (2) obbliga ruhu li jbidel dik il-parti tal-merkanzija li kienet difettuża; u (3) aġixxa għall-ħlas tal-bilanċ tal-prezz intier qabel ma kien issodisfa l-obbligu minnu assunt illi jibdel dik il-parti tal-merkanzija li kienet difettuża;

Dawn il-fatti huma kkontestati mis-soċjetà attriċi li ma taqbilx li hi obligat ruhha li tbidel dik il-parti tal-merkanzija li kienet difettuża. L-attur *nomine* offra lill-konvenuti biex, jekk iridu, imorru jagħzlu wiċċ iehor minn dawk li kien hemm fl-*istore*, imma dana mhux għax hekk kienet obligata li tagħmel, imma bi spirtu ta' transazzjoni. Infatti l-offerta kienet jew li l-konvenuti jagħmlu hekk jew jekk ma riedux, jew ma setgħux hekk jagħmlu, is-soċjetà attriċi offriet li tiehu lura l-mejda u tirifondi l-ammont iddepożitat. Offerta din għal kollox diversa mill-obligazzjoni li tbidel il-ħġieġa b'wahda għas-sodisfazzjon ta' l-appellanti. Għandu jiġi rrilevat li hija għal kollox żbaljata l-enfasi ta' l-appellanti illi l-mejda *meritu* tal-kontestazzjoni kellha żewġ partijiet distinti u oġġett l-parti statwarja u l-ħġieġa, li tidher li hu paċifiku li kellha girfa żgħira u li kienet tiffirma l-wiċċ tal-mejda, il-mejda kienet oġġett wiehed ta' għamara, naturalment u ovyjament mibjugħ *quid unum*, bhala unit wiehed. Dan hu importanti għall-konsiderazzjoni li x-xerrej, rinfaccjat b'sitwazzjoni li l-oġġett lilu kkonsenjat bhala parti mill-ordni ta' l-għamara kellu difett, kellu skond il-jiġi, bhala wiehed mir-rimedji għall-inadempjenza kontrattwali tal-venditur, il-jedd li jirrifjuta l-oġġett lilu kkonsenjat. Dan ir-rimedju jimplika neċessarjament ir-rifjut ta' l-oġġett kollu kkonsenjat. Ma kellux affura x-xerrej il-jedd li jzomm parti dak l-oġġett u jirrifjuta biss li jirtira dik il-parti li hu jsostni li kienet difettuża. Din il-konsiderazzjoni għalkemm tidher ovvja, jehtieg li ssir biex jiġi ssottolineat il-punt ta' dritt in vista ta' l-insistenza ta' l-appellanti li s-soċjetà attriċi kellha tibdlilhom biss il-ħġieġa għax fil-bqija kienu sodisfatti. Flu ċar għahekk, illi jekk, kif jidher li ġara fil-każ taht

eżami, għal xi raġuni ma kienx possibbli għall-venditur li jissupplixxi lill-kompratur bl-oġġett ordnat skond il-kwalità pattwita u hieles minn kull difett. Wiehed mir-rimedji li kellu l-kompratur kien li jirritorna l-oġġett shih, kif gie lilu kkonsenjat u li hu kien jippretendi li kien difettuż. Ma setax jirrifjuta li jaċċetta biss dik il-parti difettuża u jzomm il-parti l-oħra:

Essenzjali li tiġi stabbilita n-natura tal-kuntratt li jirregola r-relazzjonijiet ġuridici bejn il-kontendenti. Ma jidhri li hu kkontestat li dan hu kuntratt ta' komprovendita u mhux ta' appalt. Hekk jippretendi l-attur *nomine* fl-att taċ-ċitazzjoni u hekk jippremetti. Hekk jaċċettaw li kien il-konvenuti u hekk hu ppruvat mill-fatti. Tant li hu stabbilit li s-soċjetà attrici hi l-importatrici ta' dawn l-imwejjed li fil-manifattura tagħhom, fl-ebda mument ma tippresta l-opra tagħha. Il-konvenuti nfatti raw kampjun esebit għall-bejgħ *fix-showroom* ta' l-attur *nomine* u ordnaw waħda bħala. Qeghdin jilmentaw li dik lilhom ikkonsenjata ma kinix skond il-kampjun, jew ta' l-anqas ma kinitx skond il-kwalità pattwita, billi dik li raw *fix-showroom* jikkontendu li kellha hġieġa perfetta, waqt li dik lilhom ikkonsenjata kellha girfa;

Issa mix-xorta stess ta' l-oġġett mibjugħ hu ċar illi dan mhux każ ta' viżzju istanti għax id-difett kien kjarment viżibbli tant li dejjaq u ma ssodisfax lill-kompratur li, immedjatament mal-konsenja, ipprotesta mal-venditur dwar dan il-fatt. Stabbilit dan wiehed kellu jeżamina xi drittijiet kellu l-kompratur fil-konfront ta' l-inadempjenza kontrattwali tal-venditur li jikkonsenja l-oġġett li dwaru sar il-ftehim mingħajr difetti u allura ta' kwalità kif mistehma. Dawn id-drittijiet huma ben preċiżati mill-Kodiċi Ċivili u huwa neċessarjament f'dawn il-parametri li l-kompratur jehtieġli jaġixxi biex jissodisfa d-drittijiet tiegħu kontra l-venditur. Ma jistax għalhekk il-kompratur jagħmel toroq ta' azzjoni li l-ligi ma tipprovdi lux u li l-venditur ma kienx obligat li jirrispondi għalihom. Dan

naturalment sakemm ir-relazzjonijiet ġuridiċi bejn il-kontraenti kienu rregolati biss bil-kuntratt ta' kompro-vendita u mhux minn xi obligazzjoni riżultanti minn xi ftehim sussegwenti jew anċillari ghalih;

Issa l-artikolu 1390 tal-Kap. 16 kjarament u tassattivament jiddeponi illi "jekk il-haġa li l-bejjiegh iġib biex jikkonsinna ma tkunx tal-kwalità mweghda jew ma tkunx bhal kampjun li fuqu l-bejgħ ikun sar, ix-xerrej jista' jagħzel: (1) jew li jirrifjuta l-haġa u jitlob id-danni; (2) jew li jirċievi l-haġa bi prezz anqas fuq stima ta' perit". Minn imkien fil-liġi ma jirriżulta d-dritt li qed jippretendu l-appellanti li l-venditur iżomm l-oġġetti li ma jkunux skond il-kwalità miftehma jew bhall-kampjun u jesigi li dan jiġi b'xi mod irrangat, in parte mibdul jew sostitwit. Din hi disposizzjoni essenzjali għall-protezzjoni tal-kompratur kontra l-pretensjoni tal-venditur li, una volta jkun ikkonsenja oġġett mhux tal-kwalità miftehma jew mhux bhall-kampjun, jippretendi li l-kompratur kellu jzomm dak l-oġġett ikkonsenjat waqt li hu jipprova jirrangah jew jimmodifikah biex iġibu jaqbel mal-kampjun jew mal-kwalità miftehma. Il-kompratur kellu d-dritt li jagħzel li jirrifjuta l-oġġett jew li jzommu bi prezz anqas. Din hi għażla miftuha lill-kompratur li l-appellant, għar-raġunijiet tagħhom, ma għamlux;

Fil-fatt ma hemmx dubbju li fil-każ ta' konsenja ta' oġġetti mhux tal-kwalità pattwita, il-kompratur jista' jagħzel li jzomm l-oġġett u jippretendi li jhallas prezz inqas u ġie ukoll diversi drabi ritenut minn din il-Qorti li r-riċessjoni ta' l-oġġett u l-użu tiegħu mill-kompratur, allavolja jkun konsapevoli li mhux tal-kwalità pattwita, jeskludi mbagħad il-possibbiltà li l-istess kompratur jagħzel li jitlob ir-riżoluzzjoni tal-bejgħ. Infatti ġie deċiż f'*Mizzi vs Refalo noe* (Vol. XXI, pt. III, p. 49) li "*il ritorno della merce non è piu possibile quando, ricevuta la stessa, il compratore disponga anche in parte*";

L-istess għe ritenut minn din il-Qorti in re **Buttigieg vs Hirst** (Vol. XXXII, pt. I, p. 163) u  jo  "illi x-xerrej għandu d-dritt jitlob risoluzzjoni tal-bejgħ meta l-oġġett ma jkunx konformi għall-ftehim avolja jkun ir ieva l-oġġett sakemm ma jkunx tilef dan id-dritt bil-fatt tiegħu stess" (**Appell  ivili Emanuele Borg vs John Xuereb** - 25 ta' Jannar, 1989);

"Lanjanza dwar nuqqas ta' kwalità pattwita tkun tikkon erna dak li ma jirrendix (l-oġġett) vizzjat jew difettu  imma biss ta' preġju minuri jew ta' kwalità nferjuri" (**Giovanni Sammut vs Philip Grima**, de i a mill-Qorti tal-Kummer  fis-7 ta' Ottubru, 1954 - **Carmelo Zammit vs Reverendu Dun Anton Aquilina nomine** de i a mill-Prim'Awla fit-8 ta' Jannar, 1993);

*Kif ingħad il-konvenuti dde idew b'din l-azzjoni li ma jagħzlu l-ebda waħda mid-difi i li l-ligi espresament tagħtihom kontra l-allegata inadempjenza tal-venditur. Żewġ difi i li kienu fil-verit  jagħtu d-dritt lill-kompratur anke għar-rizar iment tad-danni fejn dan ikun il-każ. Infatti, kieku l-konvenuti jagħzlu t-triq li jirrifjutaw il-haġa huma setgħu ukoll *expressis* jitolbu d-danni fit-termini ta' l-artikolu 1350 fuq i  itat u f'każ li a tenur ta' l-istess artikolu, jkunu għazlu li jir ievu l-haġa bi prezz anqas fuq stima ta' perit, kien ikun ukoll possibbli għalihom li fejn jirrizultaw danni konsegwenzjali għall-inadempjenza kontrattwali, jesigu l-hlas ta' dawk id-danni. "... i da meta (il-kompratur) i omm l-oġġett b'nuqqas ta' prezz, peress li dan jiġri wara r-ri ezzjoni, kif inhu almenu pprovdut f'dan l-artikolu (1350) il-ligi tikkontempla biss in-nuqqas tal-prezz. Jekk, per , fil-fatt ix-xerrej jista' jkollu danni oħra li johorġu min-nuqqas ta' adempjament tal-kuntratt ... (dan jista' jfittex għalihom) skond it-teorija ġenerali ta' l-obbligazzjonijiet"* (Vol. XXXII, pt. I, p. 163);

Minn dawn il-konsiderazzjonijiet il-Qorti tasal għall-konkluzjoni illi, filwaqt li hi korretta s-sottomissjoni ta' l-appellanti illi kien *legalment* u *proceduralment* *permess lihom* li bhala kompraturi jopponu t-talba għal hlas ta' l-attur *nomine* billi jeċepixxu li l-merkanzija kkonsenjata ma kinitx tal-kwalità pattwita, huma ċertament ma kinux korretti fl-insistenza tagħhom li jzommu l-mejda imma jibqgħu jesigu li jridu hġieġa ġdida, u li ma jhallsux il-bilanċ dovut qabel ma jsir dan. Din l-opzjoni ma kinitx miftuħa għall-kompratur. Lanqas jista' jingħad, kif donnu qed jissuggerixxu l-appellanti, illi s-soċjetà attriċi kienet obligat ruħha li tissostitwixxi l-hġieġa ta' mejda b'wahda li ma kienx fiha difetti. Fl-ahjar ipotesi għall-appellanti *l-offerta tas-soċjetà attriċi kienet li huma jagħzlu hġieġa oħra minn dawk li s-soċjetà attriċi kellha fl-istores*". Mhux biss, id-direttur tas-soċjetà appellata - korroborat mill-istess konvenuta - iddikjara li l-venditur kellhom tliet hġigiet biss u kollha kien fihom xi difett ta' xi haġa;

F'sitwazzjoni ta' din ix-xorta allura ma jistax jingħad li kien hemm xi forma ta' obligazzjoni da parti tas-soċjetà attriċi - sussegwentement għall-konsenja - li fuqha l-appellanti setgħu jeradikaw l-azzjoni tagħhom. Huma nfatti jakkampaw l-eċċezzjoni ta' l-intempestività proprju fuq in-nuqqas tal-venditur li jikkonsenja l-oġġett skond il-kwalità miftehna wara li kien obligat ruħu li hekk jagħmel meta ġie riskontrat id-difett. Imma kif ingħad, *salv li tirriżulta obligazzjoni speċifika li biha jkun marbut il-venditur, u li allura tkun regolata bit-teorija ġenerali ta' l-obbligazzjonijiet u li n-nuqqas ta' adempiment tagħha tista' tiġġustifika eċċezzjoni ta' intempestività ta' l-azzjoni għall-hlas tal-bilanċ tal-prezz (obligazzjoni din li kif ingħad ma tirriżultax f'dan il-każ), ma hemmx lok għal din l-eċċezzjoni ta' intempestività fejn id-difiżi aċċessibbli għall-kompratur huma dawk kategorikament elenkati fl-artikolu 1390 fuq iċċitati;*

Għal dawn il-motivi l-appell hu miċhud u s-sentenza appellata kkonfermata bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-appellanti.
